

SZERVEZÉSI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 39. 301–303. 1995.

A Gyógyszerészi etika tárgy oktatásának 25 éves tapasztalatai és eredményei a szegedi Gyógyszerésztudományi Karon*

Dr. Kata Mihály

Amióta gyógyszerészetről egyáltalán beszélni lehet, legjobb művelői mindig is hivatásnak, a gyógyszereket pedig etikus készítményeknek tekintették. Így van ez most is, amikor a gyógyszerészet etikai problémái – többek szerint – sokkal súlyosabbak, mint a gazdaságiak. Viszont a gyógyszerészi etika – mint egyetemi tantárgy – oktatása hazánkban csak 25 évvel ezelőtt kezdődött. A szerző egyúttal számot ad egy, a hallgatók között végzett kérdőíves friss felmérés tapasztalatairól is.

1957 – a SZOTE Gyógyszerésztudományi Kar megalakulása – óta a Kar dékánjai, nevezetesen *Dirner, Novák, Kedvessy, Minker, Selmeczi* és *Stájer* professzorok, ill. a dékánhelyettesek, így *Kata, Simon* és *Erős* docensek az államvizsgát tett fiataloknak tartott dékáni/dékánhelyettesi avatóbeszédekben, továbbá az elsőéves hallgatók fogadalmótételén – a szakmai kérdések mellett – következetesen kitértek alapvető gyógyszerészetikai problémákra is. Hasonlóan történt és van ez Budapesten, a társkar esetében is.

A szegedi GYTK-n *Kedvessy* professzor, dékán – felismerve a gyógyszerészhallgatók etika-oktatásának fontosságát – az 1969/70. tanévben megbízta *dr. Selmeczi Béla* akkor egyetemi adjunktust az „Általános és gyógyszerészi etika” című tantárgy félévén át, heti 2 órában történő oktatásával. Ennek éppen 25 éve.

Azóta erre – változóan – a III. vagy a IV. éves hallgatóknak az őszi vagy a tavaszi félévben került sor. A tantárgy oktatását vagy számonkérés nélkül, vagy osztályozott beszámolóval, vagy kollokviummal, ill. a Filozófiával közös szigorlattal fejeztük be. Eddig több, mint kétezer magyar és közel száz angol nyelven tanuló hallgató részesült ilyen képzésben.

Közben változtak az előadók is; *dr. Papp János* és *dr. Kékes Szabóné dr. Papp Jolán* adjunktusok – a későbbi Társadalomtudományi Intézet munkatársai – is bekapcsolódtak az oktatásba.

Selmeczi dékán 1987-ben a tárgy oktatásával *dr. Kata Mihályt* bízta meg.

Az 1994–95-ös tanévben az általános etikai oktatásban az alábbiak vettek részt: *dr. Pál József* docens, *dr. Csejteiné dr. Juhász Anikó* adjunktus, *Kissné dr. Kapocsi Erzsébet* adjunktus és *dr. Serfőzőné dr. Tóth Adél* tanársegéd.

A szaketikai szemináriumokat gyógyszerész-oktatók, korábban pl. *dr. Mezey Géza, dr. Pintye János, dr. Sallai János* és *dr. Tóth László* vezették, jelenleg pedig *Gurkáné dr. Varga Erzsébet* docens, *dr. Hajdú Zsuzsanna* tanársegéd, *dr. Kata Mihály* professzor, *Pannonhalmi dr. Csóka Ildikó* tanársegéd, *dr. Regdon Géza* docens és *Soós dr. Csányi Erzsébet* adjunktus vezeti.

A tantárgyat jelenleg a hetedik szemeszterben, 30 órában „Gyógyszerészi etika” elnevezéssel oktatjuk. Az első hét hétben egy előadás és hat szemináriumi foglalkozás keretében általános etikát tanítunk, a félév további részében 1–2

szakmai etikai előadást és ugyancsak szemináriumokat tartunk. A számonkérés formája kollokvium.

Mivel az oktatók e munkát önzetlenül, „plusz”-ban és természetesen díjazás nélkül végzik s ezzel saját, kutatásra fordítható lehetőségeiket korlátozzák, ezért – legalább e helyen – megköszönöm tevékenységüket.

Korábban – legutóbb pl. 1986. március 16-án – a Kar akkor illetékes vezetése ismét felvetette egy egyetemi jegyzet írásának szükségességét. Ennek megfelelően 1990-ben a SZOTE GYTK-n egyetemi jegyzetet állítottunk össze [1], amelynek átdolgozott és bővített változatát 1992-ben 1900 példányban a gyakorló gyógyszerészek részére az MGYT is megjelentette [2]. 1993-ban harmadik, átdolgozott és bővített változatát is kiadjuk [3], 1991-ben pedig az angolul tanulóknak számára szintén készítettünk jegyzetet [4]. Újabb kiadását a közeljövőben tervezzük.

Az elmúlt 25 évben Karunkról több etikai tárgyú dolgozatot publikáltunk [5–13]. 1986-tól hallgatóink nagyszámú diplomamunkát, ill. TDK-pályamunkát is készítettek [14].

Hallgatóink az 5 éves reformképzés bevezetése óta – tehát 1988-tól – már az első szemeszterben a „Gyógyszerészet története és gyógyszerészeti alapismeretek” tárgy keretében megismerkednek a gyógyszerészi etika jelentőségével. Ezt a szemléletet a Kar oktatói a különböző szakmai tárgyak elsajátítása során is igyekeznek felszínen tartani.

Gyógyszerészi etikai kérdésekről a gyógyszerésztári központokban továbbképző előadásokat is tartottunk. Az MGYT Ifjúsági Szervezete/Bizottsága által Kaposváron, ill. Budapesten szervezett országos rendezvényeken felkért előadásban fejtettük ki véleményünket.

* * *

Ezúttal a most IV. éves hallgatók – leendő kollégáink – válaszainak friss eredményeit tesszük közzé a „Gyógyszerészi etika” tantárgy oktatásának némely időszerű kérdéséről (az így készült „pillanatfelvétel” egyszer talán kutatás forrásául szolgálhat).

Módszer: a kérdőívek név nélküli kitöltését 1994. decemberében, a félév utolsó szemináriumi foglalkozásán kértük. A kérdések:

1. Hasznosnak tartja-e a „Gyógyszerészi etika” oktatását?
2. Hivatása gyakorlásához milyen fejezeteket vélt fontosnak?

*Dr. Selmeczi Béla egyetemi tanár, intézetigazgató tiszteletére ajánlott közlemény

3. Megfelelőnek tartja-e a tárgy tematikáját (hiányosságok, felesleges részek, átfoglalozási javaslatok)?

4. A jegyzetből elhagyandónak és átirandónak gondolja, ill. a jegyzet jónak tartja...

5-6. Csoportja szemináriumainak eredményességét, ill. ezeken saját aktivitását hogyan minősíti?

7. Egyéb észrevételei és javaslatok...

Az évfolyam létszáma 98 fő és a kérdésekre 75 hallgató (= 76,5%) válaszolt.

A válaszok értékelése és más megjegyzések

1. A válaszadók 89%-a tartja hasznosnak a tárgy oktatását. További 5% csak a szakmai részt gondolja ilyennek és bő 3% elhagyná az általános részt. Néhányan több helyzetgyakorlatot igényelnek, ill. azt, hogy az oktatás legyen 2 féléves.

Néhány, az érdekesebb indokolások közül: „Hasznosnak tartom, mert először találkoztunk etikai kérdésekkel”; „Igen, mert egy gyógyszerész e nélkül nem gyógyszerész”; „Igen, mert sok érdekes esetet lehet megvitatni, ami máshol nem hangzik el, vagy máshol nincs rá lehetőség”; „Igen, azonban az alapvető etikai kérdésekben saját véleményemmel – tanulás nélkül is – mindenkinek rendelkeznie kell” és hasonlóak.

2. A válaszadók közül 52% a gyógyszerész–beteg, 29% a gyógyszerész–orvos és 13% általában az interperszonális kapcsolatokat, 17% a titoktartást, 16% a szakmai etikai alapelveket és 15% az etikai kódexet minősítette számára a legfontosabbnak.

A következő kérdések gyakorisága – csökkenő sorrendben – 9-1%: gyógyszerészi hivatás, modern egészségügyi etikai kérdések, eutanázia, gyógyszerismertetés és felvilágosítás, tudományos kísérletek etikája, egészségnevelés, törvények, privatizáció, hálapénz, jogok és köteleességek, emberi jogok, visszaélések, gyógyszerészi kompetencia és szolidaritás, gyógyszerkereskedelem, gyógyszerészi etika, gyógyszerek elcserélése, gyógyszerészek kapcsolata gyógyszerészekkel és abortusz.

Egy-egy hallgató (1-1%) fontosnak ítéli az alábbiakat is: pályakezdés, hitoktatás, kamarai tagság, orvosi és gyógyszerészi műhibák, egyetemi képzés, etikett, egyéni magatartás, családtervezés, erkölcsi szabályok, kábítószeres és munkaetika.

3. A tantárgy tematikáját a hallgatók döntő többsége jónak tartja, ezzel szemben csupán 12% nem találja megfelelőnek.

Átfoglalozni javasolják az általános etikai részt és a pályá jelenéről szóló fejezetet.

Mindössze 7% ítéli feleslegesnek az általános etikát, és ebben a részben a vallásos témák túlzott hangsúlyozását (5%). A szakmai részből néhányan ugyancsak elhagynák az etika-történeti fejezetet (hűbéri és polgári társadalom), az előadásokat, az embertelen történelmi időszakok és szituációk tárgyalását – ezek alighanem zavarják és bántják a hallgatók természetes igazságérzetét és -igényét –, továbbá a misztikus dolgokat (fényadás, parafenomén esetek, stb.)

Ugyanakkor hiányolják, hogy miként történik a kapcsolatfelvétel a betegekkel, hogyan alakul a hierarchia a

gyógyszerészek között, a gyógyszerészek jogait és köteleseégeit, s az ilyen jellegű mulasztások következményei témakör tárgyalását. Kevesnek tartják a kábítószerrel kapcsolatos ismertetést. Keveslik az időt, amit a szakmai részre fordítunk; ismét mások több gyógyszerészi probléma felvetését kérik és azt, hogy gyakorló orvost és gyakorló gyógyszerészt hívjunk meg. Szemléltető filmek bemutatását is javasolják.

Megjegyzés: a kritikai észrevételek valószínűleg helytállóak, s amennyiben így van, ez az őszinteség dicsérendő. Másrészt ezekből egyfajta természetes felelősségérzet ki-csengését vélem, ami a majdani magas elvárások és a jelenlegi tényleges tudás ellentmondásából származhat (több felvetett kérdéstről a hallgatók a következő félévekben tanulnak).

4. A jegyzetet 56%-uk tartja jónak

Néhányan elhagyandónak javasolják a szocialista gyógyszerellátás részt, az Egészségügyi Törvény szó szerinti idézését, ill. az 1956-os forradalom és szabadságharc gyógyszerészi etikai vonatkozásai című fejezetet.

Hiányolják viszont a Kamaráról és a gyógyszerárak létesítéséről szóló törvényt, a legújabb változások leírását (ezekről előadásokban hallanak), s több jó példát kérnek. Van, aki szerint jó ugyan a jegyzet, csak „bő lére van eresztve”, ismét más szerint „nehezen követhető és zavaros”.

5-6. Csoportjuk teljesítményét, ill. sajátjukét %-osan az alábbiak szerint ítélik meg:

minősítés	csoport-teljesítmény		egyéni teljesítmény	
	általános	szakmai	általános	szakmai
jeles (5)	47	49	37	33
jó (4)	36	48	40	45
közepes (3)	12	–	20	15
elégleges (2)	4	1,5	1,5	5,3
elégtelen (1)	1,5	1,5	1,5	1,5
összesen, %	100	100	100	100

A jeles és jó osztályzatok alapján mind a csoport-, mind a saját teljesítmény a szakmai etika javára billen, s ez dicséretes, miként az is, hogy egyéni eredményüket kritikusan gyengébbnek minősítik, mint csoportjukét.

7. Az egyéb kérdések között többen a szakmai szemináriumok számának növelését javasolják. Mások azt kérik – és ez is természetes –, hogy a legaktívabb és legjobb hallgatóknak ne kelljen vizsgáznuk.

A felmérés fontosabb tanulságai

Hallgatóink érdeklődők, a tárgyat komolyan veszik, válaszaik őszinték és annyira fontosak, hogy azokat figyelembe kell vennünk.

A szeminárium-vezetőknek sikerült a hallgatók bizalmát elnyerniük.

A hallgatók érdeklődését igazolják a kollokviumi vizsgaeredmények is:

jeles (5)	87,6%
jó (4)	11,4%
elégséges (2)	1,0%

Megjegyzés: azon hallgatókat, akik egész félév során kiemelkedően aktívak voltak és ilyen teljesítményt nyújtottak – a szeminárium-vezetők véleménye alapján – a kollokviumon részlegesen mentesítettem (a 2 kérdés közül csak egyikből kellett felelniük).

Mi – az etikai oktatásban résztvevők – úgy véljük, hogy az általános etikai nevelésre szükség van a leendő gyógyszerészek személyiségformálásához; a hivatástudat elsajátításában pedig a gyógyszerészi etikai kérdések egyetemi szintű oktatása és számonkérése szintén nélkülözhetetlen.

IRODALOM

1. *Kata M., Papp J.*: Gyógyszerészi etika. Egyetemi jegyzet, Szeged, 1991. (törzsszáma: 13/1991). – 2. *Kata M., Papp J.*: Gyógyszerészi etika. MGYT kiadvány, Szeged, 1991. – 3. *Kata M., Papp J.*: Gyógyszerészi etika. Egyetemi jegyzet, Szeged, 1993. (törzsszáma: 430/1993). – 4. *Kata, M.*: Ethics in Pharmacy. Egyetemi jegyzet, Szeged, 1991. (törzsszáma: 348/1991). – 5. *Selmeczi B., Stenszky E.*: Gyógyszerészet 26, 41 (1982). – 6.

Selmeczi B.: Egészségügyi Munka 30, 68 (1983). – 7. *Kata M.*: Gyógyszerészet 32, 171 (1988). – 8. *Kata M.*: Egészségügyi Munka 35, 94 (1988). – 9. *Kata M.*: Gyógyszerészi Hírlap, 1 (2), 1–3 (1990). – 10. *Antal L., Bodnár E., Kata M.*: Gyógyszerészet 37, 293 (1993). – 11. *Kata M., Sánta Zs.*: Gyógyszerészet 38, 744 (1994) és Orvosi Hetilap 135 (42), 2343–2347 (1994). – 12. *Kata M., Papp J.*: Lege artis medicinae (közlés alatt). – 13. *Kata M.*: A betegfelvilágosítás etikai kérdései. Gyógyszerészet (közlés alatt). – 14. *Antal L., Bodnár E.*: Gyógyszerészek véleménye etikai és szakmapolitikai kérdésekről, hallgatói felmérés alapján. Pályamunka, Szeged, 1992.

M. Kata: *Twentyfive years' experiences and results of teaching pharmaceutical ethics on the Faculty of Pharmacy at Szeged.*

Since the earliest time pharmacy has been considered as a vocation by its best experts and drugs as preparates of ethical value. This is the case up to the present, when ethical problems of pharmacy are – according to decisive experts – much more serious than the financial ones. The teaching of pharmaceutical ethics in Hungary started only 25 years ago. Author gives account on the experiences of a survey among pharmacy students.

(SZOTE Gyógyszer technológiai Intézet, 6720 Szeged, Eötvös u. 6.)

Gyógyszeripar területén dolgozó marketing cég

gyógyszerészeket és orvosokat keres

képviselői munkakörbe vidékre.

Egyéb feltételek: jó kapcsolatteremtő készség és saját gépkocsi használata.

Jelentkezés részletes önéletrajzzal „Megbízhatóság” jeligére a Gyógyszerészet szerkesztőségébe (Budapest V., Zrínyi u. 3.)